

dux, die door
al te vlot
te dieper in-
komen. Dan
m.a.w. de
nu, aan hun
nel aanroepen
et eens zijn".
pen, dat...?
and geroepen
n bedenkingen
lopaedie. Nog
lijke pers van
tertijd om het
Dr A. Kuyper
ndelijk gezind
nu weg, zijn
t mij om het
Encyclopaedie
sterdam (de
punten losge-
Wekker", die
kaas van heeft

paedie van Dr
vaard was, als
nen dan thans
de jongste op-
iet het geval
de „gemeene
alleen in Ame-
len de moeite
et zien op dis-
un zonen dub-
toch niet.
ic „geleerden",
ch Heere, kun-
? Indien zij,
eren. En geen
iger verlangen
oren, die voor
ebben, thetisch
vormden, daar-
duur, en een
nheid.

K. S.

Gouvée.

st vollen vrede;
nu wel even

an „Herleving"
mijn hier be-
nak-artikel van
ongewenscht,
ndig, dat daar-
h tevens belooft
re zijde op de
bringende rede-
wordt het voor
wilde, niet ge-
en getrouw te
ritische opmer-
ouvée's artikel
Ook tegenover
afstel.
et mij nu reeds
en legenden
enoe nonsens-
ot z op fantasie
mijn schouders
daaraan voed-
a moet ik hem

terwereld gebrui-
ver „uit Kam-
Amsterdam al-
e hebben, raak-
en onzichtbare
ilantant genoeg:
ik de Kuyper
orloepig".

ig — niet. Maar
nstateer ik, dat
a volstrekte on-
van wat ik zelf
baar zelf haar
chten, waaraan
kant, met wien
oelde artikelen
de volstrekt
ik op eenigerlei
zetten van de
te copie, eer ik
aar geheel ge-
chtigd, ook uit
et dit mijn arti-

K. S.

Afscheiding, en
vestigen op een
een, maar zeer
a aangekondigd,
zijn, indien het
eschriften over
ij de N.V. Uitg.

Mij J. H. Kok te Kampen verschenen werk van
Ds J. Bosch (Oldebroek): Om Waarheid en Recht,
Eenige Strijdschriften, Smeekschriften en Smaad-
schriften uit de dagen der Afscheiding.

Inderdaad: Strijd-, smeek-, smaadschriften.

De eerste afdeeling maakt het boek van 204
blz. onmisbaar voor wie de geschiedenis der Af-
scheiding, met name ook uit het oogpunt van den
dogmatisch-confessioneele strijd, kennen wil. De
tweede afdeeling laat ons duidelijk zien, dat de
regeering in 1934 beter is dan die van 1834; en de
derde afdeeling maakt het boek interessant in
hooft mate. Men moet Ds Bosch de eer geven,
dat het hem gelukt is, de litteratuur over de Af-
scheiding met een zeer betekenend werk te ver-
rijken; temeer, omdat hij blijk geeft, den weg
naar de bronnen zelfstandig te hebben gezocht en
gevonden.

Interessant zijn vooral de smaadschriften, waar-
mee het christendom dier liberale dagen zich in
de kaart liet kijken. Men weet, dat in de Afschei-
ding de namen van Jacobus Klok en van Hendrik
de Cock verbonden zijn geweest. Welnu:

Hier noodigt ons een slechte kok
Op garstig spek met uien,
En neemt men een gebasten klok
Om tot het maal te luen. (bl. 145).

De schaapskooi van Christus was, gelijk men
weel, door De Cock aangetast gezien door twee
wolven. Een Groninger, Jaop, dicht er van:

'k Keek de doornen lijk in de oogen,
En docht, duurst doe wolven an
Doomne, doornen, an ein wolfen
Doomne hast doe dik diin man. (bl. 151).

Ook over de leer der vrije genade, zonder
eenige verdienste onzerzijds, en over de voldoe-
ning van Christus, weet onze vooruitgangs-Jaop
t zijne:

Nee, gein leer van Dóds Synode
Vastgesteld veur eiv en jaar
Zwaar belaan met bloud en tranen,
Neen, Gods Woord blijft eivig waar,
Wat is aanleg veur ontwikk'ling
Wat is deugd — en pligtgevol.
Bint gein gaven van den Schepper!
En gift Hei ooit zonder doul?
't Is een leure van blinde haiden:
Goud verdoumt en geft gena —
Want dan is de hoogste Leifde
Wreider als Calligula. (bl. 151/2).

Het is leuk, thans na een eeuw, nu men zien
kan, dat juist de kinderen van de Scheiding in
ons volksleven de grootste kracht en activiteit
ontplooid hebben, dit te lezen:

Men maakt' in Dordt een kost
Voor ruim tweehonderd jaren.
Waarvan men kon de kracht
Tot op onze eeuw bewaren.
Hoe vaak ook opgestoofd
Met loof of prei of uien
Behoudt hij voedsaamheid
Voor tragen en voor luen. (bl. 152).

De Cock werd beschuldigd van slechts zichzelf
te zoeken:

Wellicht dat de fortuin u nog een troon doet erven,
Een Jan van Leiden's kroon kan ook uw leer
[verwerven.
Zorg slechts dat bij dit spel het blaadje niet omkeert,
En u de kooi bezorgt die Munster nog vereert.
(bl. 157).

De dichter dezes weet ook, hoe de hemellingen
de zaak bekijken:

Dan ziet ge dat het Cocksgespuis
Rechtzinnig rijpt voor 't gekkenhuis. (bl. 157).

Al wat hier geciteerd wordt, is uit het boek van
Ds Bosch, zoo men ziet, ontleend. Ik veroorloofde
mij deze aanhalingen, om te doen zien, hoe goed
en frisch dit werk geschreven is.

Heel wat doms en pedants is in dien tijd tegen
de Afscheidenen geschreven. En als we op
bl. 163 den titel van een anoniem geschrift lezen:
„Het oude Pharizeïsme en het Hedendaagsche Se-
paratisme, onderling vergeleken, door Christianus
Sincerus", — dan denken we weer eens aan de
vraag van iemand in een Algemeen (!) Weekblad:
de vraag, of hij het helpen kon, dat het woord
farizeërs juist „gescheidenen" beteekent. Neen, hij
kon het niet helpen; hij kon het wel helpen, dat
hij niet wist, wat overigens Ds Bosch ook weer in
dit geschrift aantoonde, dat de bedoeling niet was:
„er uit trekken", maar: „erin blijven".

Laat men in 1934 dit boek van Ds Bosch niet
vergeten. We schamen ons na een eeuw niet over
de „domperfabriek" van Ulrum, om te spreken
met den „beoefenaar der scheikunde", die, naar
Ds Bosch, bl. 169, herinnert, een „Korte Schei-
kundige beschouwing der Cockine" gaf. Merk-
waardig is, dat de Scheiding hier aan Augustinus
wordt vastgeknoopt, en — maar dat begrepen we
zoo al wel — ook aan de Jezuïeten: „De Cockine
... schijnt... het eerst door Augustinus... uit-
gevonden te zijn... Later vond Loyola, in 1540,
een andere bereiding uit... eindelijk werd in
1618 en 1619 in Dordrecht een fabriek opgericht, in
welke deze stof meer gezuiverd en meer algemeen
bruikbaar gemaakt werd... Het was in het vroe-
ger onbekende, en thans zoo wijd en zijd be-
ruichte Ulrum, alwaar een domperfabriek werd

opgericht". Dat de dompers toch eigenlijk zoo
ongemerkt bij het „oecumenisch" christendom
terecht gekomen zijn, ontgaat den chemicus; over
Augustinus, dien we overigens gaarne wat scheef
aankijken, schrijven tegenwoordig alle nette bo-
eken over de geschiedenis der wijsbegeerte. Niette-
min behoort volgens den auteur „de Cockine"
„tot de dierlijke vergiften, en werkt als zoodanig
zeer langzaam... is van een aschgrauwe, vuile
kleur, op het gevoel terugstootend, kleverig en
vetachtig, bitter, walgelijk van smaak... Inge-
nomen verwekt zij benauwdheid, hartklopping,
ijlhoofdigheid, waanzin, ja somtijds delirium fu-
riosum (woedende ijlhoofdigheid) en met één
woord al die toevallen welke een te hoog geprik-
keld zenuwstelsel in deszelfs abnormale (onregel-
matige, ziekelijke) werkingen zou kunnen voort-
brengen". „Veelal is zij hier en elders in gebruik,
om de mantels der schijnheiligen mede te verven."

En hier zullen we maar met citeren ophouden.

Het was best te verstaan, dat het hoopje afge-
scheidenen op buitenstaanders een vreemden in-
druk maakte; er was ook heel veel vreemds
bij. Maar in den grond der zaak spreekt hier toch
geen verwondering over wat in hen een overwon-
nen zwakte is gebleken, doch haat tegen wat hun
kracht al meer geworden is: het evangelie van
Gods soevereine genade.

K. S.

Het lot van het boek.

De week die voorbijging is „de boekenweek"
geweest.

Sinds enkele jaren bestaat de gewoonte, dat
allen, die bij het boekverkoopersbedrijf betrokken
zijn in een bepaalde week samenwerken, om
reclame te maken voor het boek en deze reclame-
campagne is gaandeweg een vaste instelling ge-
worden, zoogoed als de jaarbeurs, de automo-
bielententoonstelling, en de dameskroniek.

Ten teken van deze boekenweek heeft de groen-
witte vlag van den Boekhandel voor de gevels der
boekwinkels gewapperd.

Extra-verzorgde etalages hebben de voorbijgan-
gers voor de ramen doen stilstaan en in de win-
kels zijn op grooter en kleiner schaal tentoon-
stellingen gearrangeerd, die op het boek de
aandacht vestigden.

Een „geschenk" — ditmaal een twaalfstal por-
tretten van bekende auteurs — is aan iederen
kooper overhandigd en door bijzondere aanbie-
dingen, „gelegenhedspakketten", en vele andere
middelen is getracht de kooplust op te wekken.

Ook de pers is te hulp geroepen en in vrijwel
alle kranten heeft een artikel gestaan, waarin op
de culturele betekenis van het boek is gewezen.

Als het waar is, dat reclame doet verkoopen,
dan zijn er in de afgelopen week zeker heel veel
boeken verkocht, want de reclame van de boeken-
week is, als ieder jaar, grootscheepsch geweest.

Over het nut van zulk een boekenweek zal
vermoedelijk weinig verschil van meening bestaan.
Reeds het feit, dat ze in een paar jaar tijds een
vaste instelling is geworden geeft aan dat ver-
moeden groote kans van zekerheid. Het cultu-
rele belang van het publiek en het zakelijke
belang van uitgevers en boekhandelaars gaan hier
hand aan hand en voor beide categorieën van be-
trokkenen is een goed geslaagde boekenweek on-
getwijfeld een voordeel.

Maar juist door zulk een boekenweek komt een
vraag naar voren, die hoe langer hoe meer urgent
wordt, de vraag namelijk naar, als ik het duide-
lijkheidshalve zoo noemen mag, het lot van het
boek.

De vraag naar het lot van het boek; d.w.z. hoe
vergaat het de boeken, die, dank zij den propa-
ganda-arbeid van den boekhandel en de intensieve
actie van een boekenweek onder de menschen zijn
gebracht? Wat gebeurt er met de boeken, die als
dragers van culturele waarden zijn aangekon-
digd? Worden ze werkelijk alszoodanig geappre-
cieerd en dienovereenkomstig behandeld? Nemen
ze in het huidige leven de plaats in die ze krach-
tens die hoge statuur verdienen?

Goed verstaan zijn deze en dergelijke vragen, die
het lot van het boek betreffen, meer dan vragen
alleen. Ze zijn de rhetorische vorm van een con-
stateeren. En dan het constateeren van een ver-
schijnsel, dat door de actie van een boekenweek in
versterkte mate de aandacht trekt.

Dat verschijnsel is, dat het lot van het boek
weinig meer is, dan brandstof te zijn voor het
stroomvuur der publieke belangstelling. Een oogen-
blik doet het dat vuur hoog opvlammen, maar na
korten tijd zakt de vlam, omdat de brandstof is
verteerd.

De levensduur van het tegenwoordige boek is
heel kort: op z'n best een paar maanden, dikwijls
niet meer dan enkele weken.

Zeker, in die luttel weken leeft het doorgaans
fel en sterk. Door de reclame, die er voor ge-
maakt wordt in de pers, in de etalages der boek-

winkels, in (soms luidruchtige) advertenties staat
het een moment vooraan op de boekenmarkt. Het
wordt druk gekocht en is in uitleenbibliotheken
geen dag „thuis". 't Is onderwerp van gesprekken
en is dan waardemeter voor iemands ontwikkeling
en cultuur: wie het niet gelezen heeft „is niet bij"
en voor wie zoo eerlijk is om te zeggen dat hij het
niet genieten kon of, erger nog, niet begrepen
heeft, past slechts een meewarige blik.

Maar die triomf duurt niet lang: een nieuwer
boek dringt zich — of liever: wordt gedrongen —
op de eerste plaats; het zuigt de belangstelling
weg; het wordt gesteund door een grotere en
overtuigender reclame, om... straks weer door
een nog-nieuwer, nog actueeler te worden over-
vleugeld.

't Eene heeft zoo goed als het andere de publieke
belangstelling gehad, heeft het vuur voedsel ver-
schafte, maar het is er tegelijk door verteerd: er
blijft slechts een schamel restje over.

De praktijk van de laatste jaren is er om dit
te bewijzen.

Ik herinner aan „De Klop op de Deur" van Ina
Boudier-Bakker. 't Was gedurende eenige maanden
houdt boek van den dag, dat, ofschoon het niet
goedkoop was, in tientallen van exemplaren door
een en denzelfden boekhandelaar werd verkocht,
niettegenstaande het groot van omvang was en veel
leestijd vorderde, door een ieder werd gelezen en
lang voor men het „uit" had, al weer door een
ander was „besproken".

En dan de Merijntje-Gijzen-Cyclus van A. M. de
Jong? Die haalde in ons kleine landje een ver-
koopcijfer van meer dan 50.000 en hij de aankondig-
ging van ieder nieuw deel was de verwachting al
weer zoo hoog gespannen, dat geen ander tegelijk
verschijnend boek behoorlijke kans maakte óók
iets van dien hoorn des overvloeds der interesse
te ontvangen.

Of „De jeugd van Francesco Campana" van het
echtbaar Scharten-Antink, „Van het Westelijk
Front geen nieuws" van Remarque, „De opstan-
digen" van Jo van Ammers-Küller, „Kleine Inez"
van R. van Genderen Stort — en zoovele andere
succesboeken — hebben ze niet alle op hun
moment de publieke belangstelling beheerscht?

En wat is er nu van die belangstelling over?

„De Klop op de Deur" is voor een sterk geredu-
ceerden prijs te verkrijgen en in de bibliotheken
staat het maandenlang op een lefhebber te wacht-
ten; de Merijntje-Gijzen-cyclus is in z'n dunder-
uitgave (een goedkoop editie) in de boekwinkels
gebleven; Francesco, Van het Westelijk Front geen
nieuws, De Opstandigen, Kleine Inez zijn „boeken
uit het verleden" — ze zijn alle door het stroo-
vuur der belangstelling verteerd!

Dit is het antwoord op de vraag naar het lot van
het boek: kort na zijn verschijning is het praktisch
vergeten. En zoo vluchtig is de belangstelling, dat,
als het wat lang duurt dat een vervolgdeel van
een serie verschijnt, de boekhandel met inteeke-
lijsten moet gaan werken om haar „op peil" te
houden (dat is b.v. momenteel het geval met „De
Dans om de galg", het derde boek uit de reeks van
Fabricius, die met „En komedianten trokken
voorbij" begon).

Maar: waar blijft dan de betekenis van zulke
boeken als dragers van culturele waarden? Waar
is dan de appreciatie voor die betekenis en wat
komt er terecht van hun hoge statuur alszoo-
danig?

Nu is mijn vraag geen rhetorische vorm, doch
een werkelijke vraag.

We staan hier voor een verschijnsel, dat onze
volle aandacht verdient, juist nu, nu opnieuw de
jaarlijksche algemeene reclame-campagne voor het
boek is gevoerd.

Het bewijst, dat de boekenweek-commissie geen
onnoodig werk doet, als ze alom in de pers zorgt
voor artikelen, die op versterking van het waarde-
besef zijn gericht.

Want de publieke belangstelling voor en in het
boek is, als ten aanzien van alle verhoudingen,
meer en meer geraakt in de sfeer van het sen-
sationeele.

't Is sensatiezucht, die aan een boek gedurende
enkele maanden zoo grooten opgang geeft; het
boek is een mode-artikel geworden, onderhevig
aan de snelle verandering en de grilligheid van
„heerschende" smaak. Wat er aan culturele
kracht lag en nog altijd ligt in „De Klop op de
Deur", of in „Kleine Inez", werd in de jacht-
naar-het-einde niet opgemerkt en kon daarom ook
geen invloed oefenen. De wezenlijke vrucht van
lectuur ging en gaat aan de massa der lezers
voorbij!

Dáárom is het, dat zulke boeken vergeten raken.
„De schat van zuivere goudwaarde, waaraan geen
valuta-zwandel iets veranderen kan", gelijk de heer
Wouters het uitdrukte, wordt niet gezien. De sen-
satiezucht, die aan dezen tijd eigen is, heeft de
culturele waarde overwoekerd.

Het leek mij niet ondienstig, na de actie van de
boekenweek, eens op deze zijde van de propa-
ganda-noodzaak den nadruk te leggen.

Het pleit moet gevoerd voor het boek als cultu-
reel element.

Op de blijvende betekenis die een boek
hebben kan, dient gewezen te worden.

De ban der sensatie moet gebroken worden en